

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Amela Grgic

Vid tvivel till förmån för asylsökande

En analys om tillämpningen av principen om tvivelsmålets fördel i
asylmål utifrån ett formellt rättssäkerhetsperspektiv

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats
Kandidatuppsats på juristprogrammet
15 högskolepoäng

Handledare: Aurelija Lukoseviciene

Termin: VT 2022

Innehållsförteckning

SUMMARY	4
SAMMANFATTNING	6
FÖRKORTNINGAR	8
1 INLEDNING	9
1.1 BAKGRUND	9
1.2 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING	10
1.3 AVGRÄNSNING	10
1.4 METOD OCH MATERIAL	11
1.4.1 Rättsdogmatisk metod	11
1.4.2 Rättsanalytisk metod	13
1.5 FORSKNINGSLÄGE	15
1.6 DISPOSITION	16
2 BEVISPRÖVNINGEN I ASYLMÅL	17
2.1 ASYLPROCESSEN	17
2.1.1 Förfarandet	17
2.1.2 Rättsligt förfarande	17
2.2 BEVISPRÖVNINGEN	18
2.2.1 Officialprincipen	18
2.2.2 Bevisbördan och beviskravet	19
2.2.3 Bevisvärderingen	20
3 TVIVELSMÅLETS FÖRDEL	22
3.1 REGELVERK	22
3.1.1 UNHCR:s handbok	22
3.1.2 Skyddsgrundsdirektivet	22
3.2 PRINCIPEN OM TVIVELSMÅLETS FÖRDEL I SVENSK RÄTT	23
3.3 TROVÄRDIGHETSBEDÖMNINGEN	24
3.4 TILLÄMPNING AV PRINCIPEN	25
3.4.1 Migrationsöverdomstolen	25
3.4.2 Migrationsdomstolen	28
4 RÄTTSSÄKERHET	30
4.1 RÄTTSSÄKERHET SOM BEGREPP	30
4.1.1 Formell rättssäkerhet	30
4.1.2 Materiell rättssäkerhet	31
4.2 FÖRVALTNINGSRÄTTSLIGA PRINCIPER	31
4.2.1 Legalitetsprincipen	31
4.2.2 Objektivitetsprincipen	32
4.2.3 Likhetsprincipen	32
5 ANALYS	33

5.1	MIGRATIONSRÄTTLIGA BEVISPRÖVNINGEN	33
5.2	TILLÄMPNINGEN I SVENSK RÄTT	33
5.3	TILLÄMPNINGEN UR ETT RÄTTSSÄKERHETSPERSPEKTIV	35
6	SLUTSATS OCH AVSLUTANDE REFLEKTIONER	38
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	40
	RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	43

Summary

People fleeing persecution and other unpleasanties often do so without ID or other necessary documents to support their asylum story. Due to this, asylum cases are usually characterised by their extensive evidentiary difficulties, resulting in the applicant's testimony being of central importance in the evidence assessment. This can be problematic as asylum seekers often face obstacles in the asylum process that make it more difficult to present their grounds for protection. The benefit of the doubt principle is an evidentiary rule which allows the asylum seeker to obtain protection, even though the evidence or statement alone is not enough to prove the existence of grounds for protection. This is an important principle that is not legislated in Swedish law. The main purpose of the paper is therefore to examine the application of the principle in Swedish law from a formal legal certainty perspective. In order to answer the main question there are three sub-questions that aim to describe the examination of evidence under migration law, the application of the benefit of the doubt principle in the Swedish Migration Court of Appeal and the Migration Court, and whether the overall application is formally legally certain. The analysis also takes the principles of administrative law into account in regards to the concept of legal certainty.

The analysis concludes that it is unclear whether the court and the authorities are fulfilling their investigative responsibilities, as a tendency to shift this responsibility to the applicant and their representative has been noted. The importance of the applicant's testimony in the evidence assessment has been criticised. In terms of the application of the principle in practice, a distinction has been noted between the courts. This is based on the fact that the Migration Court of Appeal, unlike the Migration Court, uses the methodology set out in the UNHCR Handbook¹ when applying the principle. The conclusion drawn

---

¹ Handbook on procedures and criteria for determining refugee status and guidelines on international protection under the 1951 convention and the 1967 protocol relating to the status of refugees.

is that the combined application of the principle and the credibility assessments are not in accordance with formal legal certainty.

Sammanfattning

Personer som flyr förföljelse och dylikt gör det i många fall utan ID-handlingar eller andra nödvändiga dokument som kan stödja deras asylberättelse. På grund av detta präglas asylmål i regel av omfattande bevisvärigheter, vilket resulterar i att sökandens utsaga får central betydelse vid bevisvärderingen. Detta kan vara problematiskt då asylsökanden ofta möter hinder i asylprocessen som försvårar redogörelsen för skyddsskäl. Principen om tvivelsmålets fördel är en bevislätnadsregel som möjliggör för asylsökanden att göra sina skyddsgrunder sannolika, trots att bevisningen eller utsagan inte är nog för att bevisa att skyddsskäl föreligger. Detta är en viktig princip inom svensk rätt, men som inte är lagstiftad. Huvudsakliga syftet med uppsatsen är därför att undersöka principens tillämpning i svensk rätt utifrån ett formellt rättssäkerhetsperspektiv. För att besvara den huvudsakliga frågeställningen finns tre underfrågeställningar som tar sikte på att redogöra för hur den migrationsrättsliga bevisprövningen ser ut, hur Migrationsöverdomstolen och Migrationsdomstolen tillämpar principen om tvivelsmålets fördel, samt om den sammantagna tillämpningen är formellt rättssäker. Analysen görs även med beaktande av de förvaltningsrättsliga principerna i relation till rättssäkerhetsbegreppet.

I analysen konstateras att det är oklart om domstolen och myndigheterna uppfyller sitt utredningsansvar då det uppmärksammats en tendens att ansvaret skjuts över på sökanden och dess ombud. Att asylberättelsen får en så central roll vid bevisvärderingen har också problematiserats. Avseende tillämpningen av principen har det uppmärksammats en distinktion mellan instanserna. Denna grundar sig i att Migrationsöverdomstolen, till skillnad från Migrationsdomstolen, utgår från metoden fastställd i UNHCR:s handbok² vid principens tillämpning. Slutsatsen som dras är att den

---

² Handbok om förfarandet och kriterierna vid fastställandet av flyktingars rättsliga ställning enligt 1951 års konvention och 1976 års protokoll angående flyktingars rättsliga ställningstagande.

sammantagna tillämpningen av principen och trovärdighetsbedömningarna inte är i enlighet med formell rättssäkerhet.

Förkortningar

FL	Förvaltningslag (2017:900)
Massflyktingsdirektivet	Rådets direktiv 2001/55/EG av den 20 juli 2001 om miniminormer för att ge tillfälligt skydd vid massiv tillströmning av fördrivna personer och åtgärder för att främja en balans mellan medlemsstaternas insatser för att ta emot dessa personer och bära följderna av detta
MiÖD	Migrationsöverdomstolen
Skyddsgrundsdirektivet	Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/95/EU av den 13 december 2011 om normer för när tredjelandsmedborgare eller statslösa personer ska anses berättigade till internationellt skydd, för en enhetlig status för flyktingar eller personer som uppfyller kraven för att betecknas som subsidiärt skyddsbehövande och för innehållet i det beviljade skyddet (omarbetning)
UNHCR	Förenta nationernas Flyktingkommissarie
UNHCR:s handbok	Handbok om förfarandet och kriterierna vid fastställandet av flyktingars rättsliga ställning enligt 1951 års konvention och 1967 års protokoll angående flyktingars rättsliga ställningstagande
UtlL	Utlänningslag (2005:716)

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Krig och förföljelse har alltid existerat, men oftast ur sikte för gemene svensk. Det har saknats anledning för de flesta att reflektera över det migrationsrättsliga regelverket. Mycket ändrades dock 24 februari 2022 när Ukraina, ett land i närområdet, invaderades.³ Torsdagen den tredje mars aktiverade EU massflyktingsdirektivet⁴ som tillförsäkrar ukrainska flyktingar tillfälliga uppehållstillstånd.⁵

Aktiveringen av direktivet fick mig att fundera över personer som flyr undan förföljelse och dylikt, vars skyddsskäl inte går att automatiskt anse som styrkta på basis av landinformation. För dessa är omständigheterna oftast likadana som hos krigsflyktingar, de flyr hemlandet med det allra nödvändigaste och saknar både ID-handlingar och andra viktiga dokument som kan styrka asylberättelsen.⁶ I avsaknad av annan bevisning får sökandens utsaga stor betydelse för asylärendet, vilket kan vara problematiskt då tidigare traumatiska incidenter med myndigheter kan påverka förtroendet och återberättandet av utsagan.⁷ Asylsökanden möter även andra motgångar bortsett från bevisvärigheter, bland annat skillnader i kulturella normer, språkbarriärer och annat trauma som försvårar redogörelsen för skyddsskäl.⁸

Hur gör dessa personer sina skyddsskäl sannolika? Hur skyddar det svenska regelverket människor på flykt som har svårt att bevisa förföljelsen de utsätts

---

³ SVT nyheter (2022).

⁴ Rådets direktiv 2001/55/EG av den 20 juli 2001 om miniminormer för att ge tillfälligt skydd vid massiv tillströmning av fördrivna personer och åtgärder för att främja en balans mellan medlemsstaternas insatser för att ta emot personerna och bära följderna av detta.

⁵ Migrationsverket (2022); Dir. 2001/55/EG art. 1.

⁶ UNHCR:s handbok art. 196.

⁷ Ibid. art. 198.

⁸ Anker (1999) s. 153.

för i sina hemländer? Svaret är bland annat genom principen om tvivelsmålets fördel.⁹ Principen möjliggör att personer som söker asyl ges skydd, trots att återopad bevisning eller utsaga inte ensamt är tillräckligt för att styrka skyddsskäl.¹⁰ Principen är nödvändig för att tillförsäkra asylsökandens deras grundläggande fri- och rättigheter. På grund av dess betydelse är det viktigt att undersöka om dess tillämpning är rättssäker.

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med uppsatsen är att analysera tillämpningen av principen om tvivelsmålets fördel vid skyddsskälbedömningen i asylmål ur ett formellt rättssäkerhetsperspektiv. För att uppnå syftet kommer den huvudsakliga frågeställningen i uppsatsen, tillsammans med underfrågeställningarna vara:

Är den nuvarande tillämpningen av principen om tvivelsmålets fördel vid skyddsskälbedömningar i asylmål i enlighet med formell rättssäkerhet?

I) Hur ser den migrationsrättsliga bevisprövningen ut?

II) Hur ser Migrationsdomstolens och

Migrationsöverdomstolens¹¹ tillämpning av principen ut vid skyddsskälbedömningen?

III) Är den sammantagna tillämpningen formellt rättssäker?

1.3 Avgränsning

På grund av utrymmesskäl kommer inte begränsningslagen (2016:752) eller efterföljande lagändringar efter dess upphävande att behandlas, trots att det kan ha betydelse för principens tillämpning.

Principen kommer endast att analyseras utifrån dess tillämpning vid skyddsskälbedömningen i asylmål där den fått störst genomslag då dessa mål är förenade med omfattande bevisvårigheter. Det är principens tillämpning

---

⁹ På engelska: *Benefit of the doubt principle*.

¹⁰ Se avsnitt 3.

¹¹ Hädanefter: MiÖD.

som är i fokus för framställningen och skyddsgrunderna i utlänningslagen (2005:716)¹² kommer inte att behandlas.

Analysen av principens tillämpning i praxis kommer vidare endast att utgå från det formella rättssäkerhetsbegreppet och inte det materiella. Detta eftersom det materiella innehåller flera komplexa dimensioner, exempelvis definitionen på etik, som på grund av utrymmesskäl inte kan behandlas i uppsatsen.

Slutligen kommer jag inte att bedöma riktigheten av MiÖD:s tillämpning som har kritiserats av Christian Diesen.¹³ Framställningen fokuserar endast på nuvarande tillämpning, i uppsatsen kommer därför inte heller att redogöras för hur rätten borde se ut.

1.4 Metod och material

Uppsatsens huvudsyfte är att undersöka tillämpningen av principen om tvivelsmålets fördel ur ett rättssäkerhetsperspektiv. Huvudsyftet besvaras med hjälp av underfrågeställningar. Vid besvarandet av dessa har den rättsdogmatiska och rättsanalytiska metoden använts. På grund av utrymmesskäl kommer det inte att redogöras för samtligt material som använts utan endast det som använts mest frekvent.

1.4.1 Rättsdogmatisk metod

En förutsättning för analysens huvudsyfte är att fastställa gällande rätt, vilket den inledande delen av uppsatsen består av. Redogörelsen för gällande rätt tar sikte på den migrationsrättsliga bevisprövningen samt principen om tvivelsmålets fördel. Här har den rättsdogmatiska metoden använts, som kännetecknas av att svaret på frågeställningen löses genom användning av rättskällor som lagstiftning, rättspraxis och lagförarbeten.¹⁴ Även juridisk

---

¹² Hädanefter UtIL.

¹³ Se avsnitt 1.5.

¹⁴ Kleineman i Nääv & Zamboni (2018) s. 21.

litteratur har använts, vilket i regel inte är en primär rättskälla enligt metoden. Det framhålls dock i litteraturen att den har en överblickande egenskap som kan användas inom ramen för den rättsdogmatiska metoden.¹⁵ Jag har därför i min uppsats använt juridisk litteratur som ett komplement till de primära rättskällorna.

Rättskällorna som använts vid redogörelse för bevisprövningen i asylmål är lagtext, främst förvaltningslagen (2017:900)¹⁶ och UtlL, propositioner som använts i syfte att ge en fördjupad och breddad förståelse för rättsreglerna, samt praxis från MiÖD. Beträffande litteratur har främst *Bevis 8 – Prövning av migrationsärenden* av Simon Andersson¹⁷, Christian Diesen¹⁸, Annika Lagerqvist Veloz Roca¹⁹, Madelaine Seidlitz²⁰ och Alexandra Wilton Wahren²¹ från 2018 använts. Den har främst använts som ett komplement till lagtext och förarbeten för att ge en fördjupad och nyanserad förståelse för regelverket.

Vid redogörelse för principen om tvivelsmålets fördel har internationella källor använts eftersom principen härstammar från internationell rätt och inte är lagstiftad i svensk rätt. Förarbeten i form av propositioner, Skyddsgrundsdirektivet,²² rättspraxis från MiÖD och UNHCR:s handbok har varit av stor betydelse.

Propositionerna har, i avsaknad av lagstiftning, använts för att beskriva den svenska rättens syn på principen och är i egenskap av lagförarbeten en vedertagen källa inom den rättsdogmatiska metoden. Detsamma gäller

---

¹⁵ Ibid. s. 35.

¹⁶ Hädanefter FL.

¹⁷ Doktor i processrätt och verksam vid Juridiska institutionen, Stockholms universitet.

¹⁸ Professor emeritus i processrätt och verksam vid Juridiska institutionen, Stockholms universitet.

¹⁹ Docent i offentlig rätt och verksam vid Juridiska institutionen, Stockholms universitet.

²⁰ Jurist och senior legal adviser på Amnesty International.

²¹ Jurist och rättschef på Finansmarknadsavdelningen på Finansdepartementet.

²² Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/95/EU av den 13 december 2011 om normer för när tredjelandsmedborgare eller statslösa personer ska anses berättigade till internationellt skydd, för en enhetlig status för flyktingar eller personer som uppfyller kraven för att betecknas som subsidiärt skyddsbehövande och för innehållet i det beviljade skyddet (omarbetning).

Skyddsgrundsdirektivet, då EU-rätten utgör en integrerad del av den svenska rättsordningen.²³ MiÖD:s avgöranden har använts vid skildring av principens tillämpning i svensk rätt. Rättsfallen som valts är MIG 2007:12, MIG 2007:37 och MIG 2013:25. Trots att rättsfallen är äldre är de av central betydelse för hur principen tillämpas i svensk rätt och är representativa för bedömningen då flertal efterföljande rättsfall uttryckligen citerat och refererat till avgörandena.²⁴ Domarna utgör en rättskälla enligt den rättsdogmatiska metoden då MiÖD:s domar, i egenskap av högsta instans inom migrationsrätten, tillmäts prejudikatvärde.²⁵

Vidare, har UNHCR:s handbok använts vid redogörelse för principen. Handboken är skapad av UNHCR för att ge vägledning åt länder vid bedömning av flyktingstatus.²⁶ Den är varken lagstiftad inom svensk rätt eller ett bindande internationellt dokument, och har inte rättskällestatus enligt den rättsdogmatiska metoden. Den har dock tillämpats frekvent i MiÖD, där man uttalat att handboken utgör ett internationellt erkänt tolkningsinstrument vid flyktingförfarandet och är en viktig rättskälla i asylrätten.²⁷ Eftersom den tillämpats flitigt i överinstanserna och uttalats vara en rättskälla anser jag att den, i avsaknad av svensk lagstiftning, är lämplig att använda inom ramen för uppsatsen. Jag har dock endast använt de artiklar MiÖD tillerkänt rättskällevärde. Resterande artiklar bör endast ses som vägledning.

1.4.2 Rättsanalytisk metod

Det finns delade meningar om ändamålet med den rättsdogmatiska metoden. Claes Sandgrens uppfattning är att den endast är ämnad att beskriva gällande rätt och inte analysera eller kritisera den.²⁸ Om en författare i sin framställning går utanför den deskriptiva delen av gällande rätt och in i den analyserande

---

²³ RF 1 kap. 10 § & Lehrberg (2021) s. 108.

²⁴ Se bl.a. UM 837-06.

²⁵ Lehrberg (2021) s. 173.

²⁶ UNHCR:s handbok s. 9 f.

²⁷ MIG 2007:12 & MIG 2013:25.

²⁸ Jfr. dock Kleineman i Nääv & Zamboni (2018) s. 36.

används inte längre den rättsdogmatiska metoden.²⁹ Jag delar denna uppfattning då den rättsdogmatiska metoden endast svarar på frågan om vad som är gällande rätt. Uppsatsens huvudsakliga analys tar sikte på att utreda problematiken med tillämpningen av principen om tvivelsmålets fördel ur ett rättssäkerhetsperspektiv, snarare än att fastställa gällande rätt. Jag anser därmed att den rättsanalytiska metoden är mer lämplig i detta avseende. Delarna i uppsatsen som löpande analyserar och kritiserar gällande rätt har också präglats av denna metod.

Den rättsanalytiska metoden tillåter en bredare materialinhämtning som inte endast tar sikte på att förklara gällande rätt utan även möjliggör analys och kritik.³⁰ Till den bredare materialinhämtningen hör Migrationsdomstolens avgöranden,³¹ slutrapporten och artiklarna om rättssäkerhet till.

Avgörandena från Migrationsdomstolen lämpar sig som nämnt inte för den rättsdogmatiska metoden då underrättsavgöranden inte tillerkänns rättskällestatus.³² Enligt Sandberg utgör en analys av i vilken mån instanser avviker från prejudikat ett led i ett rättsanalytiskt arbete, vilket är vad min analys av underrättspraxis tar sikte på.³³ Jag har valt att undersöka Migrationsdomstolens avgöranden eftersom de i praktiken har stor betydelse för enskilda i asylmål då få mål beviljas prövningstillstånd i MiÖD.³⁴ Då uppsatsen ämnar att undersöka den sammantagna enhetligheten av principens tillämpning i svensk rätt kan inte Migrationsdomstolens avgöranden uteslutas.

Vidare har Liv Feijen³⁵ och Emelia Frennmarks³⁶ slutrapport *Kvalitet i svensk asylprövning: En studie av Migrationsverkets utredning och beslut om*

---

²⁹ Sandgren (2018) s. 53.

³⁰ Ibid.s. 54.

³¹ UM 6426-21 & UM 2643-16.

³² Kleineman i Nääv & Zamboni (2018) s. 39.

³³ Sandgren (2018) s. 54.

³⁴ Se avsnitt 2.1.2.

³⁵ UNHCR konsult.

³⁶ Senior Regional Legal Officer vid UNHCR:s regionkontor för de baltiska och nordiska länderna.

internationellt skydd från 2011 använts. Rapporten genomfördes i samverkan med UNHCR och Migrationsverket. Syftet var att höja kvalitén på asylprövningar och är tänkt att användas som vägledning av Migrationsverkets handläggare.³⁷ Rapporten har kritiserat och analyserat den svenska tillämpningen av principen om tvivelsmålets fördel, vilket nyanserar uppsatsens analys.

Avslutningsvis har flertal vetenskapliga artiklar använts som ett fundament till min rättssäkerhetsanalys, främst Åke Frändbergs³⁸ artikel *Om rättsvetenskap* från år 2000, som framför allt utgår från förutsebarhetsbegreppet. Jag använder artikeln då den uppställer konkreta bedömningskriterier att förhålla sig till avseende det formella rättssäkerhetsbegreppet. Trots att artikeln är över 20 år gammal anser jag att den är relevant då synen på formell rättssäkerhet är oförändrad.

1.5 Forskningsläge

Det finns ingen forskning som undersöker tillämpningen av principen om tvivelsmålets fördel ur ett formellt rättssäkerhetsperspektiv. Däremot har tillämpningen av principen vid skyddsskälbedömningen i asylmål studerats av framför allt Christian Diesen. Diesen har kritiserat den svenska tillämpningen och menar att den hänger för mycket på trovärdighetsbedömningen av asylsökanden, vilket bäddar för godtycklighet och rättsosäkerhet. Diesen är även kritisk till MiÖD:s tvåstegsbedömning³⁹ vid tillämpning av principen och menar att en helhetsbedömning ska göras i stället och att riktlinjerna i UNHCR:s handbok övertolkas av MiÖD.⁴⁰ Min uppsats syftar dock, som konstaterats ovan, inte till att analysera riktigheten av domstolarnas bedömning utan snarare enhetligheten mellan Migrationsdomstolens och MiÖD:s tillämpning.

---

³⁷ Feijen & Frennmark (2011) s. 6.

³⁸ Professor emeritus i allmän rättslära vid Juridiska institutionen, *Gäster och övrigt verksamma* vid Uppsala universitet.

³⁹ Se avsnitt 3.1.1.

⁴⁰ Andersson m.fl. (2018) s. 296 ff.

1.6 Disposition

I avsnitt 2.1 kommer en allmän redogörelse för asylförfarandet att göras, följt av en mer ingående beskrivning av bevisprövningen i avsnitt 2.2. I avsnitt 3 behandlas principen om tvivelsmålets fördel, där relevanta regelverk presenteras i 3.1, följt av principens förankring i svensk rätt i nästföljande avsnitt. I 3.3 berörs trovärdighetsbedömningarna som görs i samband med tillämpningen. I 3.4 redogörs det för principens tillämpning.

Avsnitt 4.1 behandlar rättssäkerhetsbegreppet. Inledningsvis behandlas det formella rättssäkerhetsbegreppet följt av en kort redogörelse för det materiella. Trots att analysen inte utgår från denna bidrar avsnittet till en djupare förståelse för termen rättssäkerhet. Avsnitt 4.2 redogör för de förvaltningsrättsliga principerna. Eftersom uppsatsen är avgränsad till att analysera principen utifrån ett rättssäkerhetsperspektiv kommer dessa behandlas kort och endast i relation till rättssäkerhetsbegreppet.

Analysavsnittet 5.1 inleds med att besvara hur den migrationsrättsliga bevisprövningen ser ut, följt av en sammanfattning av praxis i avsnitt 5.2. I 5.3 analyseras tillämpningen ur ett formellt rättssäkerhetsperspektiv samt de förvaltningsrättsliga principerna. Uppsatsen avslutas med en slutsats och avslutande reflektioner där den huvudsakliga frågeställningen behandlas.

2 Bevisprövningen i asylmål

2.1 Asylprocessen

2.1.1 Förfarandet

Första instans i asylärenden är Migrationsverket, som lyder under FL:s regler i den mån dessa inte avviker från vad som stadgas i UtlL.⁴¹ Det är här relevanta omständigheter och dokument för fallet läggs fram.⁴² Det åligger Migrationsverket att se till att det finns ett tillräckligt beslutsunderlag, vilket följer av officialprincipen.⁴³ Det är viktigt att principen efterföljs, då den enskilde kan gå miste om överprövning vid bristfällig utredning i första instans.⁴⁴

2.1.2 Rättsligt förfarande

Migrationsverkets beslut överklagas till Migrationsdomstolen.⁴⁵ Högsta instans är MiÖD.⁴⁶ För att ett ärende ska tas upp till prövning i MiÖD krävs det i regel prövningstillstånd, vilket ges vid prejudikat- och extraordinär dispens.⁴⁷ Ett nekat prövningstillstånd är ett icke-överklagbart beslut.⁴⁸

MiÖD:s uppgift är att bidra till rättsbildningen och tillförsäkra en ”företsebar och enhetlig bildning av rättspraxis”.⁴⁹ Huruvida domstolen bidragit till rättsbildningen kan dock diskuteras då få mål beviljas prövningstillstånd i MiÖD, vilket resulterar i att det är Migrationsdomstolen som i praktiken blir sista instans. Detta kan vara problematiskt för företsebarheten och bildningen

---

⁴¹ 4 § FL.

⁴² Andersson m.fl. (2018) s. 105.

⁴³ Se avsnitt 2.2.1.

⁴⁴ Andersson m.fl. (2018) s. 105.

⁴⁵ 14 kap. 3 § UtlL

⁴⁶ 16 kap. 9 § UtlL.

⁴⁷ 16 kap. 11–12 §§ UtlL.

⁴⁸ Thorburn Stern & Wikström (2018) s. 24.

⁴⁹ Prop. 2004/04:170 s. 132.

av rättspraxis då Migrationsdomstolarna är självständiga och saknar skyldighet att harmonisera praxisen sinsemellan. Det saknas dessutom ett gemensamt system för att dela avgöranden, vilket resulterar i en spretig praxis. Det finns däremot flera orsaker till skillnaderna, bland annat olika internflyktsalternativ, personliga förhållanden och att en individuell bedömning av skyddsskäl ska ske. Det ska dock understrykas att praxis *de facto* skiljer sig åt.⁵⁰

2.2 Bevisprövningen

2.2.1 Officialprincipen

Enligt officialprincipen åligger det Migrationsverket och domstolarna att ett ärende blir utrett i den omfattning dess beskaffenhet kräver. Principen stadgas i 23 § FL beträffande myndigheter samt 8 § förvaltningsprocesslagen (1971:291) gällande förvaltningsdomstolar.

En part som inleder ett ärende är skyldig att medverka så långt som möjligt, men myndigheten och domstolen ska genom frågor och påpekanden hjälpa parten att komplettera sin framställning.⁵¹ Det är svårt att fastställa utsträckningen av utredningsansvaret inom asylärenden då fallen skiljer sig åt. Det finns emellertid ett utvidgat utredningsansvar då dessa ärenden berör grundläggande fri- och rättigheter.⁵² Det är dock den enskilde som ansvarar för förebringandet av rättsfakta och annan eventuell bevisning till stöd för sin berättelse.⁵³

Officialprincipen innebär en skyldighet för myndigheten eller förvaltningsdomstolen att även *ex officio* vidta åtgärder för att utreda målet. Myndighetens och domstolens informationsinhämtning ska vara saklig,

---

⁵⁰ Thorburn Stern & Wikström (2016) s. 26.

⁵¹ 23 § FL.

⁵² Andersson m.fl. (2018) s. 177.

⁵³ *Ibid.* s. 222.

neutral och opartisk, med målsättningen att frambringa ett korrekt beslut i överensstämmelse med lagens innehåll.⁵⁴

Principen ges även uttryck för i UNHCR:s handbok, där det framgår att skyldigheten att ta reda på samt värdera inkomna fakta i regel delas av sökanden och utredaren. I vissa fall åligger det utredaren att nyttja ”alla till buds stående medel” för att få fram bevisning som stödjer den sökandes utsaga.⁵⁵ Det kan ifrågasättas huruvida Migrationsverket och domstolarna uppfyller sin utredningsskyldighet då det har uppmärksammats en tendens att utredningsskyldigheten alltmer förskjuts på sökanden och dess ombud.⁵⁶

2.2.2 Bevisbördan och beviskravet

Det är sökanden som bär bevisbördan för att rätten till uppehållstillstånd föreligger. Utgångspunkten i migrationsrättsliga ärenden är att sökandes identitet ska *styrkas*, men vid asylärenden får identitetsfrågan i många fall sekundär betydelse och beviskravet sänks till att identiteten ska göras *sannolik*.⁵⁷ Detta kan exempelvis vara fallet om ursprungslandet har ett bristfälligt folkbokföringssystem.⁵⁸

Sökanden har även bevisbördan för att göra sitt behov av internationellt skydd *sannolikt*. Detta är ett högt ställt beviskrav – där *antagligt* är det lägst ställda kravet och *full säkerhet* det högsta.⁵⁹ Enskildes bevisbörda bör ses i ljuset av officialprincipen. Det är betungande att i asylärenden kräva av sökanden att styrka varje påstående med bevisning. På grund av bevissvårigheterna bör inte beviskravet *sannolikt* tillämpas alltför strikt. Fåtal brister i bevisningen bör i regel vara acceptabelt och inte ensamt ligga till grund för avslag. Detta innebär dock inte att ostyrkta påståenden med en motstridig redogörelse från sökandens sida bör godtas.⁶⁰

---

⁵⁴ Ibid. s. 220 & MIG 2006:1.

⁵⁵ UNHCR:s handbok art. 196.

⁵⁶ Diesen m.fl. (2012) s. 275.

⁵⁷ MIG 2011:11 & MIG 2007:12.

⁵⁸ Prop. 2005/06:72 s. 69.

⁵⁹ Diesen m.fl. (2012) s. 225.

⁶⁰ UNHCR:s handbok art. 197.

2.2.3 Bevisvärderingen

Utgångspunkten för bevisvärdering inom svensk rätt är den fria bevisprövningen, vilket innebär att rätten efter en prövning av allt som i målet förekommit ska avgöra vad som i målet är bevisat.⁶¹ Det finns inga kriterier som domstolen måste utgå från vid prövningen eller ett specifikt bevismedel som måste användas för att styrka ett rättsfaktum. Sökandes identitet behöver exempelvis inte styrkas med pass, utan det kan göras med ett annat dokument som rätten finner är lämpligt.⁶²

I asylmål har sökanden att bevisa att denne känner en ”välgrundad fruktan” för att kunna erhålla ett uppehållstillstånd.⁶³ Asylsökanden måste avge en trovärdig och rimlig berättelse till varför denne är i behov av skydd.⁶⁴ På grund av bevisvärderingen är den bärande delen av bevisvärderingen oftast analysen av sökandes utsaga. Bortsett från juridisk kunskap bör bedömaren ha inlevelseförmåga, livserfarenhet och viss psykologisk kompetens. Det som är föremål för värdering i dessa fall är dels trovärdigheten, som är samstämmigheten mellan sökandes utsaga och det konkreta händelseförloppet, dels tillförlitligheten, vilket är stödet själva utsagan har i relation till andra objektiva fakta.⁶⁵ Eftersom det i regel inte finns mycket bevis att tillgå i flyktingärenden får trovärdigheten större betydelse i bedömningen, vilket problematiseras och kritiseras i litteratur, där man menar att detta bäddar för en godtycklig bedömning:

”... den sökande som är en god berättare och kan avge en utsaga som ger ett trovärdigt intryck får stanna utan närmare utredning, medan den som inte kan berätta på ett övertygande sätt inte heller får sitt rättmätiga skydd.”⁶⁶

---

⁶¹ 35 kap. 1 § RB.

⁶² MIG 2011:11.

⁶³ Andersson m.fl. (2018) s. 254 f.

⁶⁴ SOU 2006:6 s. 198.

⁶⁵ Andersson m.fl. (2018) s. 264 f.

⁶⁶ Ibid. s. 267.

Det bör dock framhållas att UNHCR:s handbok beskriver sökandes trovärdighet som ett komplement till inkommen bevisning.⁶⁷

---

⁶⁷ UNHCR:s handbok art. 195.

3 Tvivelsmålets fördel

3.1 Regelverk

3.1.1 UNHCR:s handbok

Principen om tvivelsmålets fördel härstammar från den internationella rätten och tillämpas som bevislättning när tvivel om sökandes utsaga uppstår på grund av avsaknad av bevisning. Principen behandlas i UNHCR:s handbok som är en viktig rättskälla enligt svensk praxis.⁶⁸ I handboken stadgas det att om tvivel avseende asylsökandens historia uppstår och vederbörande gjort ett ärligt försök att styrka sin berättelse bör denne få fördelen av det uppkomna tvivelsmålet. Tvivelsmålets fördel ges dock endast under förutsättning att all tillgänglig bevisning har inhämtats samt granskats, och utredaren är förvissad om sökandens allmänna trovärdighet. Sökandes uppgifter bör vara sammanhängande, rimliga och inte strida mot allmänt kända fakta.⁶⁹ Sammantaget ska alltså sökandens historia kontrolleras mot inkommen bevisning. Räcker denna bevisning för att göra den åberopade skyddsgrunden *sannolik* föreligger skyddsskäl och sökanden kan beviljas ett uppehållstillstånd. Om all inkommen bevisning värderats och däremot visat sig vara otillräcklig för att göra sökandens berättelse *sannolik* ska rätten, om den förvissat sig om sökandens allmänna trovärdighet, tillerkänna den sökande tvivelsmålets fördel.⁷⁰

3.1.2 Skyddsgrundsdirektivet

Principen om tvivelsmålets fördel behandlas även i skyddsgrundsdirektivet, som uppställer en miniminivå för Sveriges reglering kring flyktingförfaranden.⁷¹ Sökanden har bevisbördan för att göra grunden för sin

---

⁶⁸ MIG 2006:1.

⁶⁹ UNHCR:s handbok art. 203 f.

⁷⁰ ”Tvåstegsbedömningen”.

⁷¹ Dir. 2011/95/EU art. 1 & art. 3.

ansökan om internationellt skydd *sannolik*. Uppkommer tvivel avseende sökandens utsaga kan denne få tvivelsmålets fördel, förutsatt att vederbörande:

- a) Gjort en genuin ansträngning för att styrka sin ansökan.
- b) Lagt fram samtliga relevanta faktorer avseende ansökan som denne förfogar över, och har en rimlig förklaring till varför andra faktorer eventuellt saknas.
- c) Sökandens uppgifter är sammanhängande, rimliga och strider inte mot allmänt kända fakta.
- d) Sökanden har ansökt om internationellt skydd så tidigt in i skeendet som möjligt, eller har en rimlig förklaring till varför vederbörande inte gjort detta.
- e) Sökandens allmänna trovärdighet är fastställd.⁷²

Den allmänna trovärdighetsbedömningen tar inte sikte på trovärdigheten hos sökanden som person, utan endast utsagan som är föremål för prövning.⁷³

3.2 Principen om tvivelsmålets fördel i svensk rätt

Principen om tvivelsmålets fördel ska ses som en bevislättnad. Konkret innebär den att ”vad som inte kunnat utredas inte kan läggas sökanden till last utan tvärtom ska tolkas så att bristen inte motsäger dennes egna uppgifter”.⁷⁴ Principen saknar författningsstöd i svensk rätt men har kommit till uttryck i bland annat förarbeten.⁷⁵ Enligt förarbetena finns det etablerad svensk praxis på området som behandlar principen, vilket innebär att inga författningsändringar behöver göras för att inkorporera den ytterligare i svensk rätt.⁷⁶ Detta är dock långt ifrån den allmänna uppfattningen.

---

⁷² Dir. 2011/95/EU art. 4(5).

⁷³ Feijen & Frennmark (2011) s. 188.

⁷⁴ Andersson m.fl. (2018) s. 228.

⁷⁵ Jfr. prop. 1979/180:96 s. 88.

⁷⁶ Prop. 2009/10:31 s. 131.

Det har gjorts en studie där tillämpningen av principen om tvivelsmålets fördel varit föremål för granskning. Där fann man att principen tillämpats explicit i två av 200 ärenden som undersöktes i studien. Trots att utredningen identifierade att principen *de facto* tillämpats i fler ärenden utan att uttryckligen ha nämnts menar UNHCR att denna tillämpning förmedlar en syn på principen om tvivelsmålets fördel som en undantagsregel, vilket de understryker att den inte bör vara. UNHCR ser vidare ett behov av ytterligare utbildning om principen i svensk rätt.⁷⁷

Flyktinggruppernas riksråd, FARR, har i ett remissyttrande föreslagit att principen bör stadfästas genom lag eller förordning för att få genomslag i svensk rätt.⁷⁸

Det går alltså sammantaget att, utifrån ovan angiven information, konstatera att den svenska tillämpningen av principen om tvivelsmålets fördel har kritiserats på olika håll.

3.3 Trovärdighetsbedömningen

En bedömning av sökandens allmänna trovärdighet ska göras efter att all bevisning inhämtats och värderats. Bevisningen ska uppnå beviskravet *sannolikt*. Hur bedömningen av sökandens trovärdighet ska göras är inte fullt klarlagt. Principen säger inte mycket om själva trovärdighetsbedömningen utan tillämpas när det konstateras att sökanden är trovärdig.⁷⁹ I internationell mening finns det en distinktion mellan trovärdighets- och sannolikhetsbedömningen (det vill säga bedömningen som tar sikte på om bevisningen uppfyllt beviskravet *sannolikt*). Svensk tillämpning har kritiserats på denna punkt för att behandla dessa begrepp som synonymer snarare än olika steg i bedömningen.⁸⁰ Diesen har också kritiserat domstolen för att endast fokusera på sökandens ärlighet vid tillämpning av principen.

---

⁷⁷ Fejjen & Frennmark (2011) s. 188 ff.

⁷⁸ Prop. 1996/97:25 s. 95.

⁷⁹ Kagan (2003) s. 371 f.

⁸⁰ Thorburn Stern & Wikström (2016) s. 187.

Trots att den tillämpas när sökandens allmänna trovärdighet är klarlagd är det problematiskt att en så central bevisregel (som oftast är av stor vikt för utgången i målet) hängs upp på ”subjektiva värderingsnormer”. Diesen förespråkar en metodisk tillämpning av principen.⁸¹

Trots att principen inte tar sikte på trovärdighetsbedömningar är det en nödvändig förutsättning för dess tillämpning. Michael Kagan⁸² anser att principen bör vägleda trovärdighetsbedömningen på åtminstone två sätt. Inledningsvis bör inte en bedömning som utmynnat till sökandes nackdel endast grundas på att vittnesmålet är självtjänande. Detta är oundvikligt i asylmål.⁸³ Vidare, bör utredaren utgå ifrån att asylsökanden talar sanning vid fastställande av flyktingstatus, då asylsökanden redan är i underläge vid asylprövningen.⁸⁴ Om inte utredaren utgår från att asylsökanden talar sanning kan det framställa principen om tvivelsmålets fördel som en illusion, då sökanden omöjligt kan ses som trovärdig på grund av svårigheterna vederbörande möter i processen.⁸⁵

3.4 Tillämpning av principen

3.4.1 Migrationsöverdomstolen

3.4.1.1 MIG 2007:12

Sökanden är en okänd man som uppger sig vara förföljd av hemlandets regim. MiÖD inleder sina domskäl med att hänvisa till UNHCR:s handbok och konstaterar att bevisbördan initialt ligger på sökanden att göra sitt skyddsbehov *sannolikt*. Domstolen belyser dock bevissvårigheterna i asylmål och menar att sökanden ska ha fördelen av uppkommet tvivelsmål ifall återopad bevisning inte är tillräcklig för att göra asylberättelsen *sannolik*. Bevislättnad i form av tvivelsmålets fördel kan endast komma på fråga först

---

⁸¹ Diesen (2012) s. 276.

⁸² Professor vid University of Nevada och migrationsrättslig advokat.

⁸³ Kagan (2003) s. 373.

⁸⁴ Se avsnitt 1.1.

⁸⁵ Kagan (2003) s. 374.

när konkret bevisning inte räcker till och sökanden bedöms som trovärdig. Prövningen sker alltså i två steg och i den ordningen. Det är således fel att göra en trovärdighetsbedömning innan bevisvärderingen. MiÖD betonar betydelsen av att skilja på bevismedel och sökandens utsaga.

I målet hade sökanden ingett falska dokument, samt åberopat vittnen som givit motstridiga och vaga vittnesmål. Bevisningen räckte inte för att styrka sökandens påståenden. MiÖD prövade därefter om sökandens redogörelse ändå kunde anses vara trovärdig och ges tvivelsmålets fördel. Eftersom sökanden ljugit om sin identitet och ingivit falska handlingar kom domstolen fram till att vederbörande inte var trovärdig. MiÖD gjorde därefter en helhetsbedömning av sökandens berättelse eftersom osanna påståenden och falska handlingar inte är tillräckliga för att vägra uppehållstillstånd.⁸⁶ På grund av att utsagan var vag och hade ändrats flertalet gånger bestämde domstolen att tvivelsmålets fördel inte skulle ges och ansökan om uppehållstillstånd avslogs.

3.4.1.2 MIG 2007:37

Fallet rör en man från södra Kamerun vars identitet är okänd. Han uppger sig vara förföljd av landets myndigheter på grund av hans aktivitet i en motståndsrörelse.

Även här menar MiÖD att en bedömning i två steg ska göras. Det ska först prövas om sökanden gjort sin asylberättelse *sannolik* genom åberopad bevisning. Har sökanden inte lyckats med detta har domstolen att ta ställning till om vederbörande ändå kan bedömas vara trovärdig och därmed ge denne tvivelsmålets fördel. Domstolen framhåller att principen om tvivelsmålets fördel endast bör tillämpas när all bevisning inhämtats, samt efter en trovärdighetsbedömning som utfallit till förmån för sökanden. MiÖD understryker vikten av att domstolen ska göra prövningen i denna ordning. Efter att sökanden getts fördelen av tvivelsmålet ska en riskbedömning göras,

---

⁸⁶ UNHCR:s handbok art. 199 & 205 som MiÖD hänvisade till.

där det prövas vad sökanden riskerar vid ett återvändande. Det som är centralt för bedömningen är om sökandes fruktan anses välgrundad.

MiÖD:s bedömning utmynnar i att berättelsen som legat till grund för sökandens ansökan om asyl inte är tillräcklig för att utgöra en skyddsgrund i UtL:s mening. Ansökan om uppehållstillstånd avslogs.

3.4.1.3 MIG 2013:25

Fallet berör en man som söker asyl på grund av sin sexuella läggning. Till stöd för sin berättelse åberopar sökanden tidningsartiklar som innehåller skildringar om hans sexualitet.

I fallet hänvisar MiÖD till UNHCR:s handbok och uttalar sig om hur en trovärdighetsbedömning ska genomföras. Bedömningen måste ske på ett individuellt och hänsynsfullt sätt, där omkringliggande omständigheter beaktas. Sökandens egen berättelse är den huvudsakliga källan. Eventuella faktorer som talar emot sökandens utsaga bör inte leda till avslag om sökanden kan ge en sammanhängande och rimlig förklaring till dessa.

Principen om tvivelsmålets fördel tillämpas inte explicit, men MiÖD gör en tvåstegsbedömning likt den i ovanstående fall. Domstolen konstaterar inledningsvis att sökanden genom den åberopade bevisningen inte gjort *sannolikt* att denne är homosexuell och riskerar förföljelse. Domstolen följer upp detta konstaterande med att undersöka sannolik- och trovärdigheten i sökandens utsaga. Eftersom sökanden inte kunnat svara på allmänna frågor om dennes sexuella läggning och i övrigt lämnat vaga och motstridiga uppgifter landar domstolen i slutsatsen att sökanden inte är trovärdig. Vidare, beaktar domstolen omkringliggande faktorer som familje- och landssituation för att fastställa sökandens allmänna trovärdighet. Efter en helhetsbedömning av samtliga faktorer beslutar domstolen att ansökan om uppehållstillstånd ska avslås.

3.4.2 Migrationsdomstolen

3.4.2.1 UM 6426-21

Fallet berör en kvinna från Iran som sökt uppehållstillstånd på grund av förföljelse av myndigheter i hemlandet. Förföljelsen har föranletts av hennes konvertering från islam till kristendom. Kvinnan åberopar dopintyg och fotografier från kyrkobesök.

Migrationsdomstolen konstaterar att det krävs två faktorer för att uppehållstillstånd på grund av skyddsbehov ska beviljas, dels måste omständigheterna sökanden åberopar vara tillräckliga för att uppfylla kriterierna för skydd, dels måste berättelsen vara tillförlitlig och trovärdig. Berättelsen bör, för att uppnå detta kriterium, vara sammanhängande, oförändrad och inte präglas av motstridiga uppgifter. Domstolen bedömer att bevisningen som sökanden åberopat ger stöd till hennes muntliga berättelse och att berättelsen är ”trovärdig och tillförlitlig” då den inte är överdriven eller motstridig. Domstolen avslutar sedan sina domskäl med att ge sökanden förmånen av tvivelsmålets fördel och beviljar ansökan om uppehållstillstånd.

3.4.2.2 UM 2643-16

Sökanden ansöker om uppehållstillstånd på grund av skyddsskäl till följd av dödshot från talibanrörelsen i Afghanistan, vilket föranletts av sökandens arbete som tolk för bland annat den amerikanska armén. Som bevisning lämnar sökanden in olika dokument.

Migrationsdomstolen inleder med att konstatera att sökanden varit vag i vissa avseenden vid beskrivning av sina arbetsuppgifter, men trots det bedömer domstolen att ”klaganden, genom de dokument han visat upp, och genom sin berättelse, har gjort *sannolikt* att han arbetat för utländska styrkor”. Vidare jämför domstolen asylberättelsen med tillgänglig landinformation och bedömer sökanden som trovärdig. Slutligen, konstaterar domstolen att sökanden lämnat en mängd dokument för att styrka berättelsen och att hans muntliga uppgifter varit sammanhängande - detta sammantaget aktualiserar

tillämpningen av principen om tvivelsmålets fördel till sökanden och att hans asylberättelse ska godtas. Ansökan om uppehållstillstånd beviljas.

4 Rättssäkerhet

4.1 Rättssäkerhet som begrepp

Begreppet rättssäkerhet är ett mångtydigt och oklart begrepp.⁸⁷ Åke Frändberg anser exempelvis att rättssäkerhet endast har sin grund i förutsebarhet, medan Aleksander Peczenik menar att begreppet har ytterligare en dimension: den materiella rättssäkerheten.⁸⁸

4.1.1 Formell rättssäkerhet

Det går att urskilja ett gemensamt synsätt som menar att förutsebarhetskravet är kärnan i det formella rättssäkerhetsbegreppet.⁸⁹ Enligt Frändberg definieras rättssäkerhet som ”rättsligt grundad förutsebarhet” och för att rättstillämpningen ska ses som rättssäker bör den ha författningsstöd.⁹⁰ Förutsebarheten är viktig då den möjliggör för den enskilde att planera sitt liv.⁹¹ I asylmål har myndigheten att tillvarata den enskildes fri- och rättigheter. Varje beslut är ingripande och livsavgörande. En överraskande rättstillämpning kan därför ha ödesdiga konsekvenser då det försvårar för den enskilde att planera och strukturera sitt ärende, vilket är viktigt då vederbörande redan möter motsättningar i bevishänseende.

Formell rättssäkerhet kan sägas bestå av tre komponenter och kriterier. Den första är att rättssystemet måste ha ett klart och adekvat svar på den ställda frågan, det vill säga, det måste finnas tydliga och adekvata regler som reglerar tillämpningen. Den andra komponenten tar sikte på att reglerna ska vara publicerade och lättillgängliga för allmänheten. Den sista handlar om att allmänheten ska kunna lita på att innehållet i reglerna tillämpas lojalt och

---

⁸⁷ Se Frändberg (2000) s. 269 & Zila, s. 284.

⁸⁸ Frändberg (2000) s. 274; Peczenik (1995) s. 91 f.

⁸⁹ Zila (1990) s. 284.

⁹⁰ Frändberg (2000) s. 274 ff.

⁹¹ Peczenik (1995) s. 89 f.

korrekt av de rättstillämpande organen.⁹² I analysen kommer jag att belysa det första och tredje kriteriet.

Kravet på rättssäkerhet omfattar även processuella garantier som inte nödvändigtvis är stadgade i lag.⁹³ Till denna kategori kan principen om tvivelsmålets fördel hänföras.

4.1.2 Materiell rättssäkerhet

Peczenik hävdar att en etisk tolkning av rättsregler är ett komplement till förutsebarhetskravet.⁹⁴ Vad som utgör materiell rättssäkerhet är beroende av definitionen av etik som kortfattat är det som är ”gott” för människan. Politik och dess ambitioner spelar en stor roll i vad som är etiskt i praktiken.⁹⁵ I vilken mån rättssäkerheten kan tillgodoses i förhållande till andra intressen är därför en rättspolitisk avvägning.⁹⁶ Materiell rättssäkerhet kan sammanfattas som ett resultat av en avvägning mellan den formella rättssäkerheten och etiska värden.⁹⁷

4.2 Förvaltningsrättsliga principer

4.2.1 Legalitetsprincipen

Legalitetsprincipen är den princip som fastställer myndigheternas normbundenhet. Den fastslår att beslutsfattare endast ska grunda sina beslut på lag och inte godtycke.⁹⁸ Legalitetsprincipen är fundamentet till rättssäkerheten. Det är en nödvändig, men inte tillräcklig faktor för att rättssäkerhet ska föreligga.⁹⁹ Principen är ett sätt att regera på som förutsätter tydliga regler. Legalitet ger möjlighet att förutse styrande maktens ”nästa

---

⁹² Frändberg (2000) s. 274 f.

⁹³ Zila (1990) s. 298.

⁹⁴ Peczenik (1995) s. 91.

⁹⁵ Ibid. s. 92 f.

⁹⁶ Zila (1990) s. 299.

⁹⁷ Peczenik (1995) s. 94 f.

⁹⁸ Von Essen (2018) s. 100 f.

⁹⁹ Zila (1990) s. 298.

steg” – vilket ger upphov till förutsebarhet – själva kärnan i det formella rättssäkerhetsbegreppet.¹⁰⁰

4.2.2 Objektivitetsprincipen

Objektivitetsprincipen fastslår förbudet för myndigheter att beakta några andra intressen än de som är föreskrivna i lag, eller att grunda sina avgöranden på andra omständigheter än de som uttryckligen enligt lag ska beaktas i ärendet.¹⁰¹ Detta understryks även i UNHCR:s handbok, där det stadgas att bedömarens personliga åsikt inte får påverka ärendet.¹⁰²

4.2.3 Likhetsprincipen

Likhetsprincipen innebär att lika fall ska behandlas lika. För att denna princip ska uppfyllas förutsätts det att myndigheter utvecklar en konsekvent praxis.¹⁰³ De förvaltningsrättsliga principerna är sammanbundna med varandra och det formella rättssäkerhetsbegreppet, då förutsebarhet inte kan uppnås utan att de förvaltningsrättsliga principerna beaktas.

---

¹⁰⁰ Ibid. s. 296 f.

¹⁰¹ Prop. 2016/17:180 s. 60.

¹⁰² UNHCR:s handbok art. 202.

¹⁰³ Von Essen (2018) s. 102.

5 Analys

5.1 Migrationsrättsliga bevisprövningen

Första underfrågeställningen tar sikte på hur den migrationsrättsliga bevisprövningen ser ut och kommer att besvaras med utgångspunkt i det som framförts i uppsatsen. Vid den migrationsrättsliga bevisprövningen är officialprincipen av stor vikt. Detta gäller i synnerhet asylärenden då myndigheterna har ett utvidgat utredningsansvar. Huruvida utredningsansvaret är uppfyllt har dock ifrågasatts av Diesen som menar att detta ansvar förskjuts alltmer på sökanden och dess ombud.¹⁰⁴

Sökanden ska göra sitt behov av internationellt skydd *sannolikt*. Bevissvårigheter är vanligt förekommande i asylmål, vilket gör att en korrekt tillämpning av principen om tvivelsmålets fördel samt att beviskravet *sannolikt* inte tillämpas alltför strikt, till två viktiga faktorer.

Det är den fria bevisprövningen princip som gäller vid bevisvärderingen i asylmål. Sökandes utsaga och trovärdighet är central, vilket kritiserar av Diesen som menar att det ger upphov till godtyckliga bedömningar.¹⁰⁵

5.2 Tillämpningen i svensk rätt

Andra underfrågeställningen tar sikte på hur MiÖD:s respektive Migrationsdomstolens tillämpning av principen om tvivelsmålets fördel ser ut i asylmål.

I uppsatsen har tre rättsfall från MiÖD undersökts. I samtliga fall har domstolen metodiskt följt tågordningen som är fastställd i UNHCR:s handbok vid tillämpning av principen. MiÖD har konsekvent inlett med att ta ställning

---

¹⁰⁴ Se avsnitt 2.2.1.

¹⁰⁵ Se avsnitt 2.2.3.

till om inkommen bevisning räcker för att göra de åberopade skyddsskälerna *sannolika*. När bevisningen visat sig vara otillräcklig gör domstolen en trovärdighetsbedömning. Principen tillämpas i regel explicit, förutom i ett av rättsfallen vilket har föranlett kritik i slutrapporten. I ett annat rättsfall uttalade domstolen även att en riskbedömning ska göras efter att principen om tvivelsmålets fördel utmynnat till förmån för sökanden, vilket inte gjorts i resterande fall. Det går dock att, trots avvikelserna, sammanfattningsvis se en övergripande enhetlighet i MiÖD:s praxis.

I Migrationsdomstolen har man däremot inte använt sig av tvåstegsbedömningen som MiÖD gör och förespråkar. I ett av rättsfallen tar domstolen exempelvis inte ställning till om den åberopade bevisningen ensamt räcker för att göra skyddsskälerna sannolika, utan gör en sammantagen bedömning av bevisningen samt utsagan och landar i slutsatsen att sökanden ska ges fördelen av tvivelsmålet. I andra fallet inleder Migrationsdomstolen med en trovärdighetsbedömning innan en värdering av bevisningen. MiÖD har betonat vikten av att dels hålla isär bevismedel och utsaga vid bedömningen, dels att tvåstegsbedömningen ska göras i den ordning som föreskrivs i handboken. Baserat på valda avgöranden från Migrationsdomstolen finns det egentligen ingen metod som domstolen använder sig av vid prövningen av huruvida principen om tvivelsmålets fördel ska ges, utan det görs snarare en helhetsbedömning där bevisning och utsaga beaktas i ett enda steg, som är svårt att tyda.

Vidare finns en distinktion i begreppsanvändningen mellan MiÖD och Migrationsdomstolen. I MiÖD används genomgående begreppet *sannolikt* för att markera när bevismedel eller utsaga nått föreskrivet beviskrav. I Migrationsdomstolen används begrepp som *trovärdig och tillförlitlig* i stället, vilket ytterligare tyder på oenhetlighet mellan instanserna. Detta är även någonting den svenska tillämpningen har fått kritik för i slutrapporten.

I både MiÖD och Migrationsdomstolen har man vid trovärdighetsbedömningarna huvudsakligen utgått ifrån asylberättelsen

(oftast på grund av bevisvärigheter). Domstolarna har framför allt tagit hänsyn till om berättelsen är motstridig, vag och icke-sammanhängande, ofta i förhållande till tillgänglig landinformation. Vilka uppgifter och faktorer som tillmätts betydelse har emellertid varierat mellan fallen.

5.3 Tillämpningen ur ett rättssäkerhetsperspektiv

Tredje underfrågeställningen syftar till att undersöka om den sammantagna tillämpningen av principen är formellt rättssäker. Bedömningen kommer att göras med beaktande av de förvaltningsrättsliga principerna. Rättssäkerhetsanalysen kommer att göras utifrån det formella rättssäkerhetsbegreppet (som grundar sig på förutsebarhet) och ha sin utgångspunkt i Fränbergs första och tredje bedömningskriterium.

Första kriteriet för formell rättssäkerhet tar sikte på att det måste finnas tydliga och adekvata regler på området. Detta kriterium är förenat med legalitetsprincipen. Som konstaterats i uppsatsen saknar principen om tvivelsmålets fördel förankring i svenska rättsregler. Sverige har tidigare fått förslag om att lagstifta om principen men ansett att det inte behövs på grund av att den behandlats i praxis. Rättstillämpningen är enligt mig inte tillräckligt konsekvent för att ge ett tydligt svar på hur principen om tvivelsmålets fördel tillämpas och därmed kunna ersätta rättsregler. Vidare är UNHCR:s handbok, som MiÖD utgår ifrån, inte en rättskälla i Sverige utan endast en vägledning. Trots att en konsekvent tillämpning av denna främjar formell rättssäkerhet är dess vägledande natur problematisk med beaktande av legalitetsprincipen, då en så tung processrättslig princip tillämpas utan lagstöd i svensk rätt. Skyddsgrundsdirektivet, som också behandlar principen, kan inte ersätta lagbestämmelser då det i egenskap av minimidirektiv inte konkret behöver tillämpas i svensk rätt utan endast införlivas genom nationell lagstiftning. Dess kriterier har dessutom inte tillämpats i praxis. Det saknas därmed tydliga och adekvata regler avseende principens tillämpning, vilket är

problematiskt ur ett formellt rättssäkerhetsperspektiv samt legalitetsprincipen.

Tredje bedömningskriteriet är att allmänheten ska kunna lita på att principen tillämpas korrekt och lojalt av de rättstillämpande organen, vilket ur ett förutsebarhetsperspektiv ställer krav på konsensus och enhetlighet. Dessa krav återfinns även vid redogörelse för likhetsprincipen. I MiÖD:s praxis finns avvikelser, men sammantaget utgår överinstansen från tvåstegsbedömningen i UNHCR:s handbok, varför rättstillämpningen enligt mig inte är nämnvärt problematiskt ur ett förutsebarhetsperspektiv (riktigheten av tvåstegsbedömningen har dock ifrågasatts av Diesen).¹⁰⁶ Problematiken ligger snarare vid en jämförelse mellan instanserna. I ovanstående avsnitt har konstaterats att det finns en distinktion mellan begreppen som används. I MiÖD bedöms bevismedlet och utsagan separat och vardera ska uppnå beviskravet *sannolikt*. Detta har dock inte tillämpats konsekvent i Migrationsdomstolen, vilket är problematiskt ur ett rättssäkerhetsperspektiv då det är svårt att förutse vilket beviskrav som tillämpas. Inkonsekvens i praxis leder inte endast till att formell rättssäkerhet eftersätts men även likhetsprincipen.

Avsaknaden av tvåstegsmetoden i Migrationsdomstolens tillämpning av principen är emellertid det mest anmärkningsvärda ur ett formellt rättssäkerhetsperspektiv. MiÖD har i sina domskäl betonat betydelsen av att dels göra tvåstegsbedömningen vid bedömningen av om tvivelsmålets fördel ska ges, dels hålla isär bevismedel och utsaga. I Migrationsdomstolen har detta frångåtts, vilket är negativt för den rättsliga förutsebarheten då det inte går att tydligt identifiera var principen aktualiseras. Det är oklart om sökandens utsagor i Migrationsdomstolens fall bedöms som komplement till den åberopade bevisningen eller om dessa har ett självständigt bevisvärde.

---

¹⁰⁶ Se avsnitt 1.5.

Vidare instämmer jag i Diesens kritik om att trovärdighetsbedömningarna i asylmål präglas av subjektivitet. Det finns ingen etablerad metod för hur trovärdigheten ska bedömas, utan det sker individuellt och inkonsekvent. Det är därför svårt för sökanden och dess ombud att veta när den allmänna trovärdigheten är uppfylld. Detta är inte endast problematiskt ur ett rättssäkerhetsperspektiv men även med beaktande av objektivitetsprincipen som stadgar att beslutsfattare inte får beakta några andra intressen än de som är föreskrivna enligt lag. Objektivitet kan inte garanteras genom nuvarande tillämpning.

MiÖD har uppgiften att vara en rättsbildande prejudikatinstans. Det är därför rimligt ur ett formellt rättssäkerhetsperspektiv att den enskilde, i avsaknad av svensk lagstiftning, räknar med att MiÖD:s uttalanden efterföljs. Eftersom få mål beviljas prövningstillstånd, vilket leder till att Migrationsdomstolen i praktiken blir sista instans, ställer detta krav på att tillämpningen måste följa riktlinjerna som finns för att den enskilde ska få någon möjlighet att förutse hur prövningen kommer att gå till. Vilken tillämpning av principen kan den enskilde räkna med, om inte MiÖD:s?

6 Slutsats och avslutande reflektioner

Den huvudsakliga frågeställningen för uppsatsen är om den sammantagna tillämpningen av principen om tvivelsmålets fördel vid skyddskälsbedömningen i asylmål är formellt rättssäker. Svaret är nekande. Distinktionen vid en jämförelse mellan MiÖD:s och Migrationsdomstolens tillämpning är för påtaglig och uppfyller inte kravet på förutsebarhet som krävs för att formell rättssäkerhet ska föreligga. Tillämpningen resulterar även i att de förvaltningsrättsliga principerna försummas.

MiÖD har huvudansvaret för att tillförsäkra en förutsebar och enhetlig bildning av rättspraxis, men huruvida detta uppfylls i praktiken har dock ifrågasatts i uppsatsen då få mål beviljas prövningstillstånd. Migrationsdomstolarna har som tidigare nämnts ingen skyldighet att harmonisera praxis sinsemellan. Med tanke på att praxis från MiÖD är föråldrad och bevisligen inte efterföljs av Migrationsdomstolen vållar detta problematik ur ett förutsebarhetsperspektiv. Avsaknad av förutsebarhet är särskilt oroande när det gäller asylmål som berör grundläggande fri- och rättigheter.

Det har konstaterats att trovärdighetsbedömningarna sker till synes subjektivt. Detta är till viss mån förståeligt då inget asylärende är den andra lik och det finns flera individuella faktorer som måste beaktas vid bedömningen. Däremot har det under uppsatsens gång konstaterats att asylberättelsens utformning tillmäts stor betydelse. Eftersom det inte finns en vägledning kring hur trovärdighetsbedömningen ska göras bäddar det enligt mig för att människor på flykt går miste om sitt rättmätiga skydd då det är bevisat att faktorer som traumatiska incidenter i hemlandet kan påverka utformningen och återberättandet av berättelsen.

Sammantaget finns alltså en avsaknad av rättsregler och enhetlig tillämpning av principen om tvivelsmålets fördel i svensk rätt. För att uppnå kraven den formella rättssäkerheten och de förvaltningsrättsliga principerna ställer på rättstillämpningen anser jag att lagstiftning av principen om tvivelsmålets fördel är nödvändig. Hur lagstiftningen ska se ut ligger utanför ramen för uppsatsen, men kan förslagsvis utgå ifrån UNHCR:s handbok eller Skyddsgrundsdirektivets kriterier. Genom detta är myndigheter och domstolar skyldiga att följa en viss metodik vid tillämpning av principen, vilket främjar rättslig förutsebarhet. Gällande trovärdighetsbedömningarna påverkas dessa av individuella faktorer och är svårare att lagstifta om. Det går dessutom inte att åtgärda bevisvårigheterna som präglar asylmål. Det bör emellertid åtminstone finnas en rättslig vägledning kring hur dessa ska göras, exempelvis med utgångspunkt i Kagans bedömningskriterier.

Käll- och litteraturförteckning

Tryckta källor

Offentligt tryck

Propositioner och utredningsbetänkanden

Prop. 1979/180:96 Med förslag till ny utlänningslag m.m.

Prop. 1996/97:25 Svensk migrationspolitik i globalt perspektiv.

Prop. 2004/05:170 Ny instans – och processordning i utlännings – och medborgarskapsärenden.

Prop. 2005/06:72 Genomförande av EG-direktivet om rätt till familjeåterförening samt vissa frågor om handläggning och DNA-analys vid familjeåterförening.

Prop. 2009/10:31 Genomförande av skyddsgrundsdirektivet och asylprocedurdirektivet.

SOU 2006:6 Skyddsgrundsdirektivet och svensk rätt.

Myndighetsrapporter

Feijen, Liv & Frennmark, Emelia, *Kvalitet i svensk asylprövning: En studie av Migrationsverkets utredning och beslut om internationellt skydd*, Stockholm, 2011.

Internationella källor

Förenta nationernas Flyktingkommissarie (UNHCR), *Handbok om förfarandet och kriterierna vid fastställandet av flyktingars rättsliga ställning*

enligt 1951 års konvention och 1967 års protokoll angående flyktingars rättsliga ställningstagande, Stockholm, 1996.

Övrigt

SVT nyheter, *Rysslands invasion av Ukraina*, 2022, 2022-02-24, <https://www.svt.se/nyheter/utrikes/ryssland-invaderar-ukraina> (hämtad: 2022-05-12).

Migrationsverket, *EU har aktiverat massflyktingsdirektivet*, 2022, 2022-03-04, <https://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Pressrum/Nyhetsarkiv/Nyhetsarkiv-2022/2022-03-04-EU-har-aktiverat-massflyktsdirektivet.html> (hämtad: 2022-05-13).

Litteratur

Andersson, Simon & Diesen, Christian & Lagerqvist Veloz Roca, Annika & Seidlitz, Madelaine & Wilton Wahren, Alexandra, *Bevis 8 - Prövning av migrationsärenden*, tredje upplagan, Norstedts Juridik, Stockholm, 2018.

Anker, Deborah, *The law of asylum in the United States*, tredje upplagan, Refugee Law center, Boston, MA, 1999.

Diesen, Christian & Lagerqvist Veloz Roca, Annika & Lindholm Billing, Karolina & Seidlitz, Madelaine & Wiltion Wahren, Alexandra, *Bevis 8 - Prövning av migrationsärenden*, andra upplagan, Norstedts Juridik, Stockholm, 2012.

Frändberg, Åke, *Om rättssäkerhet*, Juridisk Tidskrift, 2000/01 nr 2, 269 – 280, 2000.

Kagan, Michael, *Is truth in the Eye of the Beholder? Objective Credibility Assesment in Refugee Status Determination*, Georgetown Immigration Law Journal, vol. 17, nr. 3, s. 367–416, 2003.

Lehrberg, Bert, *Praktisk juridisk metod*, 13:e upplagan, Iusté, Uppsala, 2021.

Kleineman, Jan, *Rättsdogmatiskt metod. I: Nääv, Maria (red.) & Zamboni, Mauro (red.) & Kleineman, Jan & Spaak, Torben & Schultz, Mårten & Reichel, Jane & Valguamera, Filippo & Bastidas Venegas, Vladimir & Hydén, Håkan & Bakardjieva Engelbrekt, Antonina & Svensson, Eva-Maria & Grahn-Farley, Maria & Andersson, Håkan & Samuelsson, Joel & Wahlgren, Peter & Gränd, Minna, Juridisk metodlära*, andra upplagan, Studentlitteratur, Lund, 2018.

Peczenik, Aleksander, *Vad är rätt? Om demokrati, rättssäkerhet, etik och juridisk argumentation*, Fritzes Förlag, Stockholm, 1995.

Sandgren, Claes, *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare – Ämne, material, metod och argumentation*, fjärde upplagan, Norstedts Juridik, Stockholm, 2018.

Thorburn Stern, Rebecca & Wikström, Hanna, *Migrationsrätt: Skyddsbehov och trovärdighet – bedömning i asylärenden*, Liber, Stockholm, 2016.

Von Essen, Ulrik, *Arbete i offentlig förvaltning*, andra upplagan, Norstedts Juridik, Stockholm, 2018.

Zila, Josef, *Om rättssäkerhet*, Svensk Juristtidning, s. 284, 1990.

Rättsfallsförteckning

Migrationsöverdomstolen

MIG 2006:1

MIG 2007:12

MIG 2007:37

MIG 2011:11

MIG 2013:25

Migrationsdomstolen

UM 6426–21

UM 2643–16